

Mojse Kostić

A NEMZETEK ÉS NEMZETISÉGEK EGYENRANGÚ
NYELV- ÉS ÍRÁSHASZNÁLATA
ALIBUNÁR KÖZSÉGBEN

Szocialista öngazgatású politikai rendszerünkben a község mint a dolgozók és polgárok alapvető öngazgatási közössége a társultmunka-alapszervezetek és helyi közösségek mellett társadalmi-politikai rendszerünk egyik leglényegesebb eleme.

A munkásosztály, a dolgozók és a polgárok a községben teremtik meg élet- és munkafeltételeiket, irányítják a társadalmi fejlődést, itt hangolják össze érdekeiket és elégítik ki közös szükségleteiket, de itt érvényesítik nemzeti egyenjogúságukat is. Az egyenjogúságban pedig fontos szerepe van az egyenrangú nyelvhasználatnak, amelyet a szövetségi alkotmánytól kezdve a köztársasági és tartományi alkotmányon át Alibunár község statútuma is szabályoz. Az alibunári község különleges helyzeténél fogva kötelességének tekinti ezen alkotmányos elvek tiszteletben tartását és következetes alkalmazását.

Alibunár községben az egyenjogúság alapján s azoknak a nemzeti hagyományoknak a teljes tiszteletben tartásával, amelyek az együvé tartozás, a testvériség és egység szellemében áthatják egymást, évtizedek óta együtt élnek a szerbek, románok, szlovákok, de más nemzetek és nemzetiségek tagjai is.

Községünkben élénk tevékenységet fejtenek ki a szervezett szocialista erők a nemzetek és nemzetiségek egymás közti viszonyának előmozdításáért, átfogó fejlesztéséért. A kommunisták és a dolgozók a KSZ politikájának következetes végrehajtásával és a nemzetiségi viszonyok fejlesztéséhez való alkotó viszonyulásukkal sokban hozzájárultak valamennyi nemzet és nemzetiség eszmei-politikai egységének kialakításához.

A termelőerők fejlődésével, öngazgatású tervezéssel, a kommunális rendszer kiépítésével és a dolgozók általános és közös szükségleteinek, különösen az oktatásban és nevelésben, valamint a nyelv és az írás egyenjogú használatában való kielégítésével, a nemzetek és nemzetiségek egyenjogúsága állandóan tovább szélesedik. A tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy a haladás gyorsabb is lehetne, s ezért határozottabban

kell cselekedni és megindítani a társult munkában és az egész politikai rendszerben végrehajtandó akciókat. A nemzeti kérdéshez való hozzáállásunk nem engedi meg a nemzetiségi viszonyok statikus vizsgálatát, mivel ezek a feladatok állandóak.

A nemzetek és nemzetiségek jogait Vajdaság SZAT és Alibunár község alapvető jogi dokumentumai szabályozzák.

Községi statútumunk külön fejezetet szentel a nemzetiségek jogainak. A statútum harmadik fejezetéből idézünk: 102. szakasz „A község területén egyenrangúan használatos a szerbhorvát, román és a szlovák nyelv.” 103. szakasz „A román és szlovák nemzetiségek számára az iskoláskor előtti és az általános oktatás anyanyelven folyik. Ahol szerbek és románok élnek, ott megvan a lehetőség a román nyelv tanulására. A község anyagi alapjainak fejlődésével a román nyelvű középfokú oktatás is biztosítva lesz.” 101. szakasz „Az anyagi lehetőségekhez mérten a község a nemzetek és nemzetiségek kultúrájának és egyéb nemzeti sajátosságának ápolását is szorgalmazza.” 105. szakasz „Az egyenjogúság megvalósítása érdekében egyenrangúan használható a szerbhorvát, a román és a szlovák nyelv és írás: 1. a község területén levő állami és közigazgatási szervek előtti eljárásban. Az állami szervek és a közmegbiztatású szervezetek megfelelő számú olyan munkást alkalmaznak, akik a nyelveket egyformán beszélik; 2. a községi képviselő-testület és szervei anyagának kidolgozásában; 3. a községi képviselő-testület és szervei és szervezetei határozatainak és más általános aktusainak közzétételében, a hivatalos és más kiadványokban; 4. A gyűléseken, összejöveteleken, a hirdetményekben, a tájékoztatásban, a helyi közösségbe és a községi képviselő-testületbe delegálandó küldöttek választását megelőző választási eljárásban. Az egyenrangú nyelv- és íráshasználat részletes feltételeit és módját a községi képviselő-testület határozata szabályozza”. 106. szakasz „A területi védelmi és oltalmi egységekben, szolgálatokban, parancsnokságokban és más szervezetekben is tükröződnie kell a nemzeti összetételnek, de a vezénylésben és a kiképzésben is a nemzetek és nemzetiségek egyenrangú nyelvhasználatát kell alkalmazni”. 107. szakasz „A társultmunka-szervezetek, a helyi és az érdekközösségek, valamint a társadalmi-politikai szervezetek általános aktusaiban állapítják meg az egyenrangú nyelv- és íráshasználat megvalósításának módját és feltételeit”. 108. szakasz „A községi képviselő-testületnek és szerveinek, a társadalmi-politikai szervezetnek és a közigazgatási szervezeteknek a hivatali feliratokat szerbhorvát, román és szlovák nyelven kell biztosítaniuk. A társultmunka-szervezeteknek, a helyi és érdekközösségeknek, valamint azon szervezeteknek és közösségeknek, amelyek székhelye román és szlovák nemzetiségű területen van, a hivatali feliratokat a nemzetiségek nyelvén kell biztosítaniuk.” 109. szakasz „A hivatalos pecséteken és bélyegzőkön, amelyeket a községi képviselő-testület és testületei, az igazgatási és igazságszolgáltatási szervek és a község jogai és kötelességei keretében

közmegebizatással bíró szervezetek elnevezését a törvénnyel öszhangban szerbhorvát, román és szlovák nyelven kell kiírni.”

A nemzetek és nemzetiségek egyenjogúságát a státútum ezen rendelkezésein kívül a község más öngazgatási aktusai, valamint az öngazgatási érdekközösségek, a helyi közösségek, a társultmunka-szervezetek és más öngazgatási szervezetek és közösségek öngazgatási általános aktusai is szabályozzák.

Alibunár községben az 1971. évi népszámlálás szerint 10 lakott területen a következő számú lakos él:

- 15 837 szerb, a lakosság 49,75⁰/₀-a,
- 12 296 román, a lakosság 38,63⁰/₀-a,
- 1561 szlovák, a lakosság 4,90⁰/₀-a,
- 2139 más nemzethez és nemzetiséghez tartozó lakos, akik az összlakosság 6,72⁰/₀-át teszik ki. Ezek közül 506 cigány, 482 magyar, 146 horvát, 136 macedón, 102 crnagorai stb.

Mintegy 2500 lakos külföldön van, ideiglenes munkán, a legtöbbjük román földműves.

A KSZ és községünk szervezett szocialista erői a nemzetek és nemzetiségek egyenjogúsága társadalmi-gazdasági alapjainak megszilárdítását szorgalmazzák.

Kialakítottuk a társadalmi-gazdasági fejlődés azon fő irányvonalait, amelyek lehetővé teszik a gazdasági szerkezet gyorsabb megváltoztatását és a viszonylagos lemaradás helyrehozását. A gazdaságfejlesztési koncepció teljesen egybevág az egyenetlen fejlődés megoldási koncepciójával. A nemzetek és nemzetiségek egyenjogúsága mind kifejezettebb a küldött-rendszerben, a társadalmi-politikai szervezetekben, a társultmunka-alapszervezetekben, a helyi és érdekközösségekben. A nemzetek és nemzetiségek egyenjogú nyelvhasználatának községünkben is figyelemre méltó eredményei vannak már. Gondolunk itt elsősorban a tájékoztatásra és az oktatásra. Ez utóbbi az iskoláskor előttitől kezdve egészen a szakirányú oktatásig anyanyelven folyik. A művelődési élet és az alkotótevékenység formáinak gazdasága hozzájárul a nemzeti kultúrák gyorsabb fejlődéséhez, egymással való összefonódásához, a testvériség és egység szellemének megszilárdításához.

Sajnos községünk gazdasági fejlődésének lemaradása a társult munka dolgozóinak egyenjogúságára is rányomja bélyegét, ez pedig a többi társadalmi aktivitásra. Alibunárt tartományunk fejletlen községei között tartjuk nyilván. Nagyratörő és merész fejlesztési tervünk is ennek leküzdését szorgalmazza. A tervteljesítés azonban igen bonyolult viszonyok között, kedvezőtlen gazdasági szerkezet és egyéb nehézségek kíséretében történik. A társadalmi tervnek előfeltétele a termelés fokozása, a gazdaság szerkezetének az ipar javára való megváltoztatása, az újratermelés és a munkatermelékenység növelése, valamint a körültekintő gazdasági szervezés.

A hagyománytisztelet és azok a különleges feltételek, amelyek között

a község termelőerői fejlődtek, arra kötelezik a község szervezett szocialista erőit, hogy a társadalmi tervteljesítés folyamán harmonikusabban végezzék az ipari létesítmények telepítését, amivel a munkásosztály ki-fejlődéséhez is kedvezőbb feltételeket teremtenének.

A VKSZ TB XIII. értekezletének anyaga, többek között a következőket is tartalmazza: „a román, szlovák és ruszin nemzetiség még főként a mezőgazdasági magántermelőknél dolgozik...” „A vajdasági átlaghoz viszonyítva a román nemzetiség elmarad a foglalkoztatott szakemberek tekintetében, a foglalkoztatottak össz-számában pedig legkevesebb a szlovák nemzetiségű.”

Az alibunári foglalkoztatottak szakképzettsége a következőképpen alakul:

	Szerbek %	Románok %	Szlovákok %
fő- és felsőiskolai képzettség	8,1	20,7	4,0
középfokú végzettség	16,3	20,4	11,7
alsófokú végzettség	4,4	9,0	3,0
magasszakképzettségű és szakképzett munkás	36,2	28,7	51,3
betanított és szakképzetlen munkás	35,0	21,2	30,0

Az egyenjogúság a társadalmi-politikai életben és a küldöttrendszerben is mind következetesebben megvalósul. Ennek eredményeként a társadalmi-politikai szervezetek szerveiben és testületeiben, a képviselő-testületekben, ezek testületeiben és szerveiben, az öngazgatási szervezetekben a lakosság összetételének megfelelő összetétele van.

Az 1978. évi választásokon a községi képviselő-testületbe újonnan beválasztott küldöttek száma nemzetiségek szerint a következő: 52 szerb, 31 román és 4 szlovák (százalékarányban 59,8% szerb, 36,6% román és 4,6% szlovák).

Az öngazgatási érdekközösségek közgyűlésében 391 küldöttet választottak, éspedig, 222 szerbet, 139 román, 24 szlovákot és 6 más nemzetiségűt, azaz százalékarányban 56,7% szerbet, 35,5% román és 6,1% szlovákot

A községi társadalmi-politikai szervezetek legfelsőbb szerveiben ugyancsak megvalósítható a megfelelő nemzetiségi összetétel, a kisebb tagságú munkatestületekben és bizottságokban azonban, bár állandóan erre törekszünk, nem mindig érhető el.

A KSZ-ben az álltagság növekedésére való tekintettel a KSZ román és szlovák nemzetiségű tagságának a száma abszolút mutatószámokban kifejezve, növekszik.

A szerbhorvát, román és szlovák nyelv egyenrangú használatával összhangban Alibunár községi képviselő-testületének igazgatási szervei pecsétet és űrlapokat készítettek a nemzetek és nemzetiségek nyelvén, a

titkárságokban azonban az írásbeli érintkezés még mindig jobbra szerbhorvát nyelven folyik. A munkakörök megszervezéséről szóló aktusokban elő vannak irányozva azok a munkahelyek, amelyeken kötelező a nemzetiségek nyelvének ismerete, és a lehetőségekhez mérten erőfeszítéseket is teszünk, hogy e munkahelyeket megfelelő káderek töltsék be. A közigazgatási szervezetekben már évek óta működik román és szlovák nyelvű fordítószolgálat, amely főként a községi képviselő-testület és a többi községi szerv anyagát fordítja, másrészt pedig a felekkel való érintkezésben és meghatározott iratok lefordításával a többi szervnek is segítséget nyújt. A fordítószolgálat jelen van az összejöveteleken is és szükség szerint fordít. A szolgálat munkájával kapcsolatban sok nehézség merült fel, amelyeket igyekeztünk leküzdeni.

Az egyenrangú nyelvhasználat terén némi haladás tapasztalható a községi bíróság munkájában is, mivel megfelelő, a nemzetiségek nyelvét beszélő káderek alkalmazásával már van rá példa, hogy román nyelven is folytattak eljárást. Jobb kezdeti eredményeket értünk el a nem peres eljárásban, mert a többi eljárás lefolytatásához a felsőbb bírósági fokozatokon nincsen biztosítva a szakképzettség és felkészültség.

Az egyenrangú nyelvhasználat leginkább a társultmunka-szervezetekben akadozik. Különösen azokban a mezőgazdasági társultmunka-szervezetekben kell több jószándékot és szakértelmet mutatni, amelyek nagyszámú társult és kooperációs termelővel tartanak fenn kapcsolatot. Ezekben ugyanis a legegyszerűbb értekezleti meghívótól kezdve egészen a munkaszervezet alapszabályáig, nincs példa a nemzetiségi nyelvhasználatra. Amíg tehát valamennyi intézmény nem tartja tiszteletben az egyenrangú nyelvhasználat követelményeit, illetve nem teremti meg ennek feltételeit, addig ebben a munkában mindig lesznek nehézségek és fennakadások. Az egyik intézmény hanyagsága ugyanis a másik intézmény munkáját is hátráltatja.

A jól értesültség egyik feltétele, hogy a dolgozók bekapcsolódjanak az öngazdásba és alkotó módon részt vegyenek benne. Községünkben 15 naponként „Tájékoztatók” címen szerbhorvát és román nyelvű közlöny jelenik meg. Ezzel a társadalmi-politikai tevékenységről és a küldötti döntéshozatairól szóló tájékoztatás terén alapvető szükségletet elégítünk ki. A községi képviselő-testület küldöttei a számukra készült anyagot részben román és szlovák nyelven kapják, az öngazdás érdekközösségek közgyűlésének vagy a társadalmi-politikai szervezetek szerveinek küldöttei számára azonban az anyag csak kivételesen készül el a nemzetiségek nyelvén is, ami feltétlenül befolyásolja felkészültségüket, hogy sikerrel bekapcsolódjanak az öngazdás aktusok meghozatalába és valóra váltásába.

Az 1975/76. tanévben, előbb az általános, majd a középiskolai tantervbe is beiktattuk a környezeti nyelv tanítását. A szerb ajkú tanulóknak a környezeti nyelvként a román nyelvet vezettük be. Az alibunári általános iskolában az új tanterv és óraterv szerint 274 szerb nemzeti-

ségű tanuló, azaz a tanulók 95%-a tanulja a román nyelvet környezeti nyelvként. A többi 5% ugyancsak tanulja ezt a nyelvet, de csak fakultatív tantárgyként. A vladimirovaci általános iskolában 333 diák tanulja a román nyelvet környezeti nyelvként, Seleušban pedig két kombinált tagozaton a románul tanulók száma 29.

A középiskolások 68%-a tanulja a környezeti nyelvet.

A káderpolitikát mind a községi szinten, mind a társultmunka-szervezetekben, a helyi közösségekben, továbbá az öngazgatási szervezetekben, a társadalmi-politikai szervezetekben a JKSZ irányelveivel összhangban tervezzük, következetesen tiszteletben tartva az egyenjogúság, a nemzetek és nemzetiségek tagjai megfelelő képviselőinek követelményét.

Alibunár, 1979. január